

VÉLEMÉNY AZ ENERGIÁRÓL GAZDASÁGI VÁLSÁG IDEJÉN*

Reményi Károly

az MTA rendes tagja
remenii@freemail.hu

A magyar gazdasági válság kezeléséhez eszköz lehetne a Nagymarosi Erőmű és a Dunai Rendszer megvalósítása, amelyhez hasonlót az USA-ban már az 1929-es válságban alkalmaztak, és ez bizonyította eredményességét.

Természetesen nem közgazdaként, csak gondolkodó, sokat tapasztalt iparosként fűzők néhány megjegyzést a kialakult gazdasági helyzethez, bemutatva, hogy az energetika hozzájárulhat a válságból való kilábaláshoz. Jogot vindikálok magamnak erre azért, mert nagyon úgy tűnik, a „profik” is sötétben tapogatóznak, és korántsem meggyőzőek az optimista nyilatkozatok. Az Eurostat legújabb statisztikájában található magyar 9817 EUR (2012) nemzeti jövedelemmel csak Romániát (6169) és Bulgáriát (5414) előzzük meg (Belgium 51 432, Ausztria 36 705, EU–27 átlag 25 810), (Stróbl, 2013. ápr.), Stróbl Alajos tanulmányában (Stróbl, 2013. júl.) közölt diagram is ezt támasztja alá. (I. ábra) A 2008-as válságban felvett IMF-kölcsön hatásosnak tűnik, de megtorpantunk.

Véleményemet az utóbbi száz év két meghatározó Nobel-díjas közgazdászának elméleteiben, az igazolódott, illetve a kudarcot vallott véleményeiben való tallózással alapozom meg. John Maynard Keynes (alapvető állami szerep) és Friedrich August von Hayek (alapvető piaci szerep) véleménye ellentétes volt a gazdasági válságok időszakában szükséges állami magatartásról.

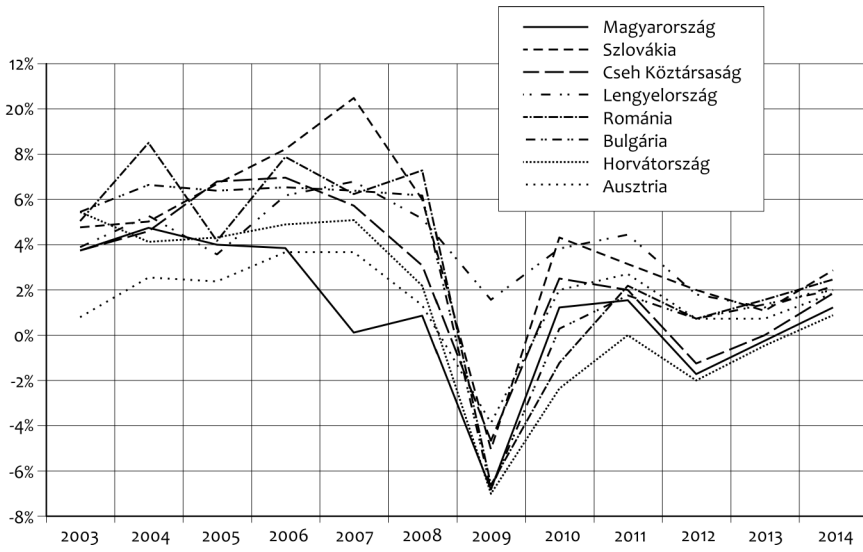
John Maynard Keynes

Keynes nagy szerepet tulajdonított az állami beavatkozásnak. Válság idején az állam képes arra, hogy fiskális eszközökkel, pl. infrastrukturális beruházásokkal mesterségesen fenntartsa a keresletet, egyensúlyhoz közelítve a gazdaságot és csökkentve a munkanélküliséget. A beavatkozás tehát ilyen esetekben mindenké számára hasznos. Még akkor is, ha a fedezet nélküli pénzkidás költségvetési deficitet eredményez: ezt a fellendülés időszakában az állami költelekezés visszafogásával kell ellensúlyozni. Legjobb példa az 1929-es válság időszakában a Colorado-folyóra épített erőmű.

Friedrich August von Hayek

A hayeki megközelítés legfőbb problémája az, hogy a koordinációs mechanizmusok közül csakis a piac kizárólagosságát fogadja el.

* A cikk a Reális Zöldek honlapján is megtalálható: <http://realzoldek.hu/velemenyek/wp-content/uploads/2013/07/Rem%C3%A9nyi-K%C3%A1roly-Hoover-Dam-Nagymaros.doc>

1. ábra • A GDP éves változása térségünkben (forrás: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>)

2. ábra • A Hoover-gát vízerőmű, épült: 1931–1935. (forrás: hu.wikipedia.org/wiki/Hoover-gát)

Az osztrák közgazdák figyelme a neoklasz-szikus közgazdától eltérően nem az egyen-súlyi ár meghatározására irányul, hanem az élelmes, újító és kreatív vállalkozók által fenntartott, szüntelen mozgásban lévő piaci folyamatokra. A tervezett rendszerekkel szem-ben Hayek szerint a valós piacgazdaság valós rendje spontán, emberi cselekvés. De nem emberi tervezéssel jön létre.

Az osztrák iskola képviselői helyesen fel-figyeltek arra, hogy a gazdaságra véget nem érő változás a jellemző. Az iskola azonban megoldatlan problémákkal terhes. Nem hoz-ta létre a szakadatlan változások olyan elmé-letét, amely megmutatná, hogy van-e valami-lyen szabályszerűség, rend a szakadatlan változásban, vagy az egész káosz.

Az osztrák iskola elmélete szerint a válság oka az volt, hogy a jegybankok által előidézett hitelbőség megtevesztette a piaci szereplőket. A mesterségesen alacsony kamatok és bőséges hitelek hosszú távú beruházásokra ösztönöz-ték a befektetőket, miközben a lakosság is növelte fogyasztását, részben az üzleti élet megélnkülése miatti magasabb jövedelmei-re, részben a szintén bőséges lakossági hitelek-re támaszkodva. A kamatemelés viszont rá-ébresztette a gazdaság szereplőit, hogy hitelre alapozott beruházásaik nem rentábilisak, és fogyasztásuk fenntarthatatlan. Amint a hitel-buborék kipukkant, kiderült, hogy a hitelbő-

ség csak látszatgazdagságot hozott létre, adós-sághegyek épültek fel.

Mindenesetre a hazai magatartásra mind-két elméletből lehet elemeket találni (ez talán az unortodox?), de alkalmazásuk vélemé-nyem szerint hibás.

Néhány elemet megemlítve:

Keynes-i elemek • Az adócsökkentés nem hozott sem érdemi befektetés-növekedést, sem keresletnövekedést. A többletjövedelmek a gazdagabbakhoz kerültek, és esetleg luxus-igényeket elégítettek ki. (A költségvetésben ~ 600 milliárdos lyuk.)

Az infrastruktúra-beruházások nem a legmegfelelőbb helyekre kerültek (nélkülöz-hető létesítményekre, nem termelőeszközök-re, vagy például Nagymarosra).

Túl nagy áron történő visszavásárlások (MOL, E.ON, közművek stb.).

Hayeki elemek • A valós piaci árak nélkü-li állami ármegállapítás. A háztartási rezi európai viszonylatban csak a családi jövedel-mek arányában nagy. A háztartási villamos-energia-ár abszolút értékben beleillik az EU-átlagba. (Például: Németország 26,0 ct/kWh, Magyarország 15,8 ct/kWh, EU-átlag 18,6 ct/kWh).

A beruházások gazdasági vizsgálatához gyakran nincsenek meg a tiszta költségelemek.

Kulcsszavak: *energia, gazdasági krízis, Hoover-gát*

IRODALOM

Stróbl Alajos: Energetikai tájékoztatások szakirodalom-ból, 2013 április, MAVIR (Magyar Villamosenergia-
ipari Átviteli Rendszerirányító Zrt.

Stróbl Alajos: Az európai (ENTSO E) villamosenergia-
ellátás változásának jelzése, 2013 július. MAVIR

(Magyar Villamosenergia-ipari Átviteli Rendszer-
irányító Zrt.

Wapshott, N.: Keynes and Hayek, the Great Debate
(Part 1): Oct 6, 2011 www.blo_omberg.com/.../keynes-and-hayek-s-great-deba...